

LA CONSUETA DEL REY ASUERO

por GUILLERMO DÍAZ-PLAJA

Con la publicación de la presente Consueta iniciamos la realización de un propósito — ya hecho público en varias ocasiones— de editar sucesivamente y en la medida de nuestras posibilidades, todo el corpus del teatro catalán medieval que ha llegado hasta nosotros.

Y nos referimos con el adjetivo "medieval" tanto a una cronología como a una tendencia. La no existencia de un teatro renacentista o postrenacentista de fórmula lopesca o calderoniana dió a la escena de lengua catalana un fuerte sentido tradicional y medievalizante — fenómeno análogo al de la pintura. Y esta persistencia nos permite estudiar, en documentos relativamente tardíos y cuantitativamente más importantes, aspectos de la dramática y de la escenografía que poseen el mayor interés, así como nos dan preciosos datos acerca de la lengua coloquial de Cataluña, Valencia y Mallorca en el linde entre la Edad Media y el Renacimiento.

El tema había interesado ya a los estudiosos — G. Llabrés, J. Pié, J. Martínez Ferrando — que fueron publicando algunas de las obras que permanecían inéditas.

Por otra parte, el avance en los estudios de las técnicas escénicas encontraba en estas obras datos del mayor interés. El importante libro de William Hutchinson Shoemaker *The multiple stage in Spain during fifteenth and sixteenth centuries* (Princeton University Press, 1935) — y complementariamente *Windows on the spanish stage in the sixteenth century* («Hispanic Review», II, 1934) — han hecho comprender la enorme importancia de los datos escenotécnicos que brinda esta literatura, datos ya apuntados en otros trabajos meritorios como *L'art dramatique à Valencia* de E. Merimée y *Sanchis y Sivera: La dramática en nuestra catedral [Valencia]*.

Todos estos trabajos han hecho notar, como hemos dicho, el valor que las acotaciones escénicas tienen para la reconstrucción ideal

de estos espectáculos concebidos y realizados dentro del espíritu de la tradición medieval.

En este sentido cobra excepcional interés el manuscrito de 1139 de la Biblioteca Central de Cataluña, que contiene una gran cantidad de consuetas y representaciones, una de las cuales, la del Rey Asuero, vamos a ofrecer a nuestros lectores.

En la consuetta del Rey Asuero, que no es otra cosa que el desarrollo escénico del episodio bíblico que se narra en el Libro de Ester, hallamos tal riqueza de acotaciones que nos permiten formular toda una teoría del movimiento escénico, no sólo por lo que se refiere al emplazamiento de una auténtica «escena múltiple horizontal», sino por el curiosísimo uso que el autor hace de las zonas intermedias entre los distintos «lieux», «lugares» o «cadefals» de enorme importancia para la ilación entre las diversas escenas. El estudio de esta dinámica aparecerá en uno de los próximos volúmenes del «Homenaje a Menéndez Pidal».

Quedan otros aspectos de suma importancia. La abundancia enorme de fragmentos musicales y su taxativa filiación (A to de «Alme laudis», A to de «Vexilla regis», etc.) que tanto debía dar tono solemne al «tempo» de la acción y el ya señalado aspecto del idioma coloquial, tantas veces corrupto, pero en ocasiones tan interesante, como ejemplo de evolución o de persistencia de las formas populares, así como ciertas graciosas ingenuidades en las acotaciones, tan expresivas por su valor de época.

Per representar la present consuetta és menester quatre cadefals ; asò és, dos a cade part de la església. Sia lo primer junt en lo banch del balle aon staran lo rey Asuero, molt ricament vestit, ab corona el cap y septe en la mà, més dos porters, un a cade part del cadefal, més set amichs en la presidèntia en los sombreros en la mà ; més y té d'ever una taula parade, com si aguessen de menjar quant serà manester. Que tots los personages sumen deu de aquest cadefal, asò és, 2 portés, set amics [y] rey.

Lo segon cadefal starà un poch més avall, en lo qual la reyna Vastí, muller primera del rey Asuero, ricament vestida ab se corona real y en dos criades, més dos anuchs y Egeo y Atach, vestits ab ses robas largas, més Ester, après que serà alagida en reyne en les dos criades ; antes, emperò, de la sua alectió, starà en Mardocheu en algun loch apertat de la església. Sumen los personatges sagüents ; la reyna Vastí, 2 criades, 2 anuchs, Egeo, Atach, Ster, Mardocheu y en l'altre part aurà altres dos cadefals en dret de estos dos ; en lo primer devant

lo Asuero, staran quatre savis ab ses robas largas y barbas blanques y estos an de ser consellers del rey Asuero. — 4 savis.

En lo quart cadefal starà Aman en dos criats y dos correus, un algutzir, tres sargants, un trompeta, un botxí. Finalment tindran leña per fer una forca an el mateix cadefal, quan serà manester.

Antran 2 criats y algutzir y sargants, 2 correus, 1 trompete, un botxí.

Comensa lo rey [a to «eterna»]:

Bé serà mon poder mostrar
me riqueza d'or y argent
fent ten gran convit a ma gent
que tots na tingan que parlar;
vull que's façe dins lo meu ort
per que vull' sia molt poxant
de tots menjars y abundants,
ple de folgansa y deport;
faran tots los pasatjadors
del ort cuberts y envellats
que no sien del sol tocats
los convidats y menjadors.

REY an el porter [«Eterne»]
Porter.

PORTER

Què manau, mon Senyor?

REY

A tots los savis prest anau,
de part mia aquells cridau,
per què convé a ma honor;

digas que prest vullen venir,
per quels vull fer cert parlement.

PORTER

Serà fet vostro manament
sens aquell un punt detenir.

*Lo porter an els savis y saludant
los (a to de «alme laudes»):*

Egredis savis y doctors:

lo gran rey crida a consell,
mana que prest siau ab ell
per dir-vos serts punts de onors.

SAVI 1

Serà lo manament reyal
de fet per nosaltros complit.

2

Semblants preseptes en oblit
may los pose lo consell tal.

3

De continent tots partirem
a veure lo que manarà.

PORTER

Puis axí as bese-us la mà.

4

No y cal duptar, tots anirem.

*Porter an el rey («alme lau-
[des]»):*

E fet, Senyor, lo manament
als savis que'm teniu manat.

REY

Teniu lo loch aparallat
per a tots ells y altre gent.

*Are canten los SAVIS (al to que
vol[en]):*

Anem tots sens més terdar
el nostro rey obeir,
y no'ns vullam detenir
veurem lo qu[e]'ns vol manar;

cosa deu ser important
com a tots nos fa cridar

façam, dons, a son manar
que no'ns stiga aguardant.

*Entretant que los savis canten,
los portés paren taules ab tovalles,
plats, tasas, com si aguesen de
menjar y aribats los savis devant
lo rey, diuen cantant:*

Besam vostras mans reyalas
per dos mil voltas, senyor,
mantenga Déu vostra honor
sobre los reys molt principals ;
aumente Déu a son regnat,
de inimichs conquistador
y de tots ells superior
sia a bé vostra magestat.

REY (*«eterne rerum»*)

Egrejis savis molt onrats,
de mi tots molt bé coneguts,
asentau-vos com sou vinguts
siau así ben aribats.

SAVI I (*el mateix to*):

¿què's, senyor, lo que'ns vol dir
y per que'ns a manats cridar ?

2

Tots lo volem aconsellar
y com a rey bé obeir.

REY

Desliber fer un gran convit,
a tots los meus en general
per mostrar mon poder real
que may se sia. tal oït ;

per so, ductors, vull lo parer
per què no volria errar.

SAVI 3

Antes serà bé asertat [?]
per mostrar vostro gran poder.

REY

Puis que us apar fase's axí
donau principi an aquell.

4

Obeient el vostro consell
tot tindrà son orde y fi.

REY

Vage, soneu los instruments
per a més la festa honrar,
mesclant ab ell algun cantar
per a folganse de la gent.

*Aprés de aver un poch sonat y
cantat diu el Rey: (mateix to)*

Bé serà en tal loch cridar
la reina Vastí, ma muller,
per mon regalo y plazer
y lo convit regositjar.

I

No y a qui puga quantredir
el manament que vos manau.

REY (*an els anuchs*):

Anuchs.

ANUCH[s]

Senyor.

REY

Tots prests saltau,
la reyna Vastí feu venir.

ANUCHS

Promptes stam per obeir
el vostro real manament,
tots cuytats nirem corrent
sols que son manament servir.

*Entretant que se niran a le reyna
Vastí se fase la música devant lo
Rey.*

*Are ariben los anuchs y diu lo
major d'ells l'embaxade a le reyna
Vastí ab gran acato: (a to de «alme
laudes»)*

¡ O reyna Vastí, gran senyore,
del rey Asuero molt amade,

aportam-vos una embaxade
de que sou sert maraxadora ;
y és be voluntat del rey
que devant d'ell siau posade
de diadema coronade
per a fer-li molt gran servey.
Vinga, dons, vostra magestat
per a gosar del seu convit ;
asò no'u poseu en oblit
per què no reste elterat.

LA REYNA VASTÍ (*a to de
«vexilla»*)

Si convit lo rey selebre
de gran gasto e riquesa,
jo també per me nobleza
ab damas l'e volgut rebre ;
resposta tornau de Vastí
an el gran rey, mon senyor,
que és no nar-i mon cor
no apartar-me de así.

Anant, diu lo major:

Gran pesar a de sentir
per tal resposte lo rey ;
façam naltros lo servey
lo que pase avem de dir.

*Ariben an el cadefal del Rey y
diu LO MAIOR ANUCH (a to de «alme
laudés»):*

La reyna, mon senyor, dinant
stà ab gran pler y delit,
y no vol venir el convit
puis que s'està regositjant.

REY

May resposta semblant ni tal
a mi s'és feta, si y pensau,
molt prest asò d'esí llevau
que bé serà llevar tal mal.

Consellers meus, ¿què us apar fer
puis té en poch mon manament ?

SIVI I

Deposar-le en continent
de aser reyna ni muller.

2

Per què serà donar loch
qu'altres fasen lo mateix.

2 (*sic*)

De un poch foch un gran foc neix
per so es bò, matar lo poch.

4

Resultar n'i a un refranch,
puis que Vastí en a fet
y son marit no u a desfet
que perdan los marits tal guany.

1

Manau fer dicte general
y per a tots generalment :
muller no fent lo manament
de son marit, pas pena tal.

REY

Só molt content, façe's axí
y a tot mana que façau
adictas ab las quals digau
tot lo que's preposat así
après fets, enviar les [h]eu
per tots mos regnas en comú,
no dexant ne d'equells algú,
y lo que dich prest o façeu.

2

Altre cosa deveu manar
qu'es fer que'n per lo món muller
donzella tal que puga ser
en loch de Vastí singular.

3

Fent-se axí, gran senyor,
a Vastí serà pena gran.

4

Sen-vos reparat lo dan
aveu petit en vostron cor.

REY

Molt bé me par lo que diu :
 só molt content ques fase xí ;
 anau prest, dons, enteneu
 y de tat (*sic*) fet no us descuydeu.

*Van-se'n los Savis del Rey un
 poch apartats, com que's posen en
 camí, diuen cantant:*

Senyor Déu Omnipotent,
 vullau-nos encaminar
 e que pugam muller trobar
 an el nostro gran president ;
 dirigeix nóstron camí
 puis se fa per son servey,
 y tenint muller lo rey
 descans tindrà gran per así.

*Anant-se'n troben i correu ve-
 nint envés dells y diu: (en to de
 «alme»)*

SAVI 1

Digau, correu, ¿aon anau?

CORREU

A portar lletres el gran rey.

SAVI 2

Vos qui anau per son servey,
 ¿aon trobaría, digau,

SAVI 3

Donselles belles y galants
 per aportar les an el rey?

4

Que, sert, lan sereu gran servey,
 majorment si són importants.

CORREU

En la siutat de Suzié,
 una donzella sens ygal ;
 en lo món no s trobara tal,
 per fe, en tot lo que té.

SAVI 1

Digau-nos ella com se diu.

CORREU

Ester, filla de Mardocheu.

SAVI 2

Anau en bon'ora, correu.

CORREU

Done-us Déu lo que preteniu.

*Aribats los savis an el cadefal de
 Ester y veyent a Mardocheu, sa-
 luden-lo y diuen (to de «alme»).*

SAVIS

Salve-us Déu, senyor Mardocheu.

MARDOCHEU

Y vosaltres, ben aribats.

I

Del rey som así enviats,
 que vostra filla nos mostreu.

MARDOCHEU

Face's, senyors, lo [que] manau :
 entrau y seguiu-me a mi

2

Vage, senyors, face's axí.

MARDOCHEU

Senyors, complaure'us molt me
 [plau.

*Ara van los Savis devant de Es-
 ter y fen-li gran acato, diuen can-
 tant:*

SAVIS

Besam vostras mans, senyora,
 com la més gentil donzella,
 en strem gentil y bella,
 de regnas maraxadore ;

lo gran rey vos vol per ell
per a reyna y sponse,
puís en vós no's troba cosa
que puga degustar a ell.

ESTER [*en to de «vexilla»*]

Só contente servir el rey ;
que mon pare sia content
serà complit son manament,
puís qu'es cose de son servey.

Responen LOS SAVIS [*cantant*]

Gràtias vos fem, senyora
de vostra resposta dade ;
sereu reyna coronade,
puís que sou maraxadore.

SAVI I

An el senyor Mardocheu
puís està ben negociat.

MARDOCHEU

Só content jo de bon grat
pertigam sempre que'n maneu.

*Va-se'n tots y per lo camí diu
a sa filla (a to de «alme lau»).*

[MARDOCHEU]

No vulles, filla, ja may dir
don eres tu, ni menys qui ets ;
garde molt lo sacret aquest
que per ell sàpias morir.

ESTER («vexilla»)

Com a filla obedient
faré, pare, lo que manau ;
y de tal fet vos descuydau
que de mi no'n sabrà la gent.

*Reste Mardocheu an el cap del
cadefal y aribats los Savis devant
lo rey, diuen cantant:*

Com a vaxalls afectats
besam vostras mans, senyor ;

per cumplir la vostra honor
molts regnes avem sercats
per trobar-vos esta dama,
de les belles le més bella ;
acceptau, senyor, aquella
per augment de vostra fama.

Lo REY (*a to de «alme lauden»*)

Molt reste, cert, de tots servit
en aver-me sercat tal do,
a Egeo presentau-lo
y ser-li a molt agrait.

SAVI

Façe's lo que, senyor, dieu.

2

Afactuem lo que s'és dit

3

Per què lo rey sia servit.

4

Com a més vell prefeyriu.

I

Vós, senyor Egeo, preniu
aquest present de nostre mà.

2

Que tant el rey agrada ha
y aquell com qui és serviu.

EGRO

Ell sia molt ben aribat ;
guardat serà com man el rey ;
puís que cumple a son servey
ell serà per a mi guardat.

3

Anem, senyor, si manareu.

MARDOCHEU

Así, senyors, ma restaré.

4

Besam las de voce mercè.

- MARDOCHEU
Jo les de tots, senyors, si's plau.
- REY
Porter.
- PORTER
Què mana lo gran rey?
- REY
Cridau Egeo prestament.
- PORTER
Que's face vostro manament
y tot lo que us sia servey.
- Los porters van a cridar Egeo y
diu lo primer PORTER :*
Senyor Egeo, prest veniu
que del gran rey sou demanat.
- EGEO
Fase's la sua voluntat ;
anem de prest, tots ma saguiu.
- Aribe EGEO en el Rey y diu:*
Què mana vostra magestat?
- REY
Ester, la gentil donzella,
remeteu-me vós aquella
per a fer molt a mon grat ;
vull-la per reyna coronar
en loch de Vastí, per a mon servir ;
un altre tal no's pot trobar.
- EGEO
De bona gana jo faré
de vós, gran rey, la voluntat
complauré com sou obligat
en continent me partiré.
- REY (*en els anuchs*)
Anuchs, ab Egeo anau
per a Ester acompanyar.
- ANUCHS
Tots anirem sens més terdar ;
vage, do[nc]s, Egeo, pasau.
- Anuchs anant a Ester, diu lo*
- REY
Porters.
- PORTER
Senyor.
- REY
Taulas parau
per que quan vinga la Ester
stiga com és manester ;
dons, gran dinar aparellau.
- Ariben lo[s] anuchs a Ester. Diu 1:*
Ester, senyora, prest veniu
que lo rey vos mostre voler
per tantes gràsias teniu.
- ESTER (*a to de «vexilla»*)
Lo gran Déu meu sia loat
volent-ma tant afavorir ;
stich prompte per son servir
y face's lo que us te manat.
- Ester ab los anuchs sen va an
el Rey y ab gran acato, diu:*
Bese-us les mans, rey mon senyor,
vuy-ma así vóstron manar,
aumente Déu vostro regnar
sobre los reys ab gran onor.
- Lo REY, *alsant-la, diu:* [«*alme
la[u]des*»]
Alsau, Ester, dau-me la mà
y asantau-vos prop de mi ;
vull-vos yo coronar así,
de corona que par no a ;
après de mi vós manareu

com s'pose de gran valor,
y tots los meus ab gran onor
faran tot lo que vos direu.

ESTER

Mercès infinides, senyor,
vos fas del do tant senyalat,
siau de tots molt axalsat
y donant-vos molt gran onor.

REY

Vagen los sons y belles cantants,
regositgant les bodes tals,
puis que jamés entre reyalts
y quan se veuran selebrar.

*Are se sonç y cante un poch;
diu un porter a l'altre [en to de
«alme laudes»]:*

I PORTER [apart]

¿No us donau del triumph gran
que fa lo rey demesiat?
¡Y no voler sia pagat
tot lo que'ns deu fent-nos gran dan!

2

Jo bé seria de parer
de matar-lo secretament
are que va tota la gent
prenint folganse y plazer.

I

Robar-li em or y argent
y de pobres, nos ferem ríchs,
y creuran que sos inimíchs
o agen fet secretament.

2

Jo só de pare[r] que u fessem,
puis que tenim are bon loch.

I

Façe's, que no errerem el joch;
puis axí es secrets[?] entrem.

REY (a Ester):

Ester, senyora, anau-nos-ne
en vostra cambra a reposar.

ESTER

Façe's, senyor, vostro manar,
pus ho voleu, anar-me he.

*Anant-se'n Ester, ix li MARDO-
CHEU a l'enquantre («Almen»)*

Filla, un secret vos vull dir:
estos porters an acordat
donar el gran rey degolat,
feu-le-y saber sens detenir.

ESTER (a to de «vexillan»):
Contente son sens més terdar
tal cas el rey de referir.

MARDOCHEU

Anau, filla, sens detenir.

ESTER

A ell me'n vaig sens mes parar.

*Torne Ester an el rey y saludant-
lo diu (a to de «vexillan»):*

Un gran sacret aport, senyor,
encare qu'es mal de contar:
los porters lo volen matar,
dau y remey sens fer ramor.

REY (a to de «eterna rerum»)

Molt important és lo secret,
ab tot que molt bé és punirà,
per quel rey se'n recordarà
desd'arc jo us o promet.

Anau, senyora, reposar
dexau l'anuig que pres aveu.

ESTER

Façe's tostemps lo que maneü,
sens jamés a vos repugnar.

Vant-se'n Ester an el seu cadefal y diu:

LO REY («*alme laudes*»)

Porters a l'algutzir cridau,
feu-lo venir molt prest así.

PORTERS

Face's, Senyor, prest axí.

REY

Sia, doncs, ia.

Van los porters a l'algutzir.
(«*Alme laudes*»).

[PORTERS]

Veniu molt promte, algut[zir];
lo rey no sé què us vol manar.

ALGUTZIR

Aniré prest sens molt tardar;
allà veuré lo que vol dir.

Arribant lo algutzir lo Rey, gran acato, y diu al

ALGUTZIR («*alme*»)

Què mana vostra Magestat?

REY

Aquests porters vos me posseu
y traydors los sentensieu
que volien degollat.

ALGUTZIR

Serà fet vostro manament,
puís o mareixen sos pecats
nirau primers trayors malvats,
muriran ab gran torment.

REY

Quan aureu los traydors penjats,
tornau a prendre continent.

ALGUTZIR

Que's face vostro manament
molt prest seran tots dos penjats.

Va lo algutzir y enforcats que'ls a torna an el Rey y diu a to de «alme laudes»:

[ALGUTZIR]

De forca alta ab iogat
la sua vida ..... partit
e fet lo que mes
puís imitare.
Què mane més se magestat?

REY

Anau molt prest me cridareu
dos porters así posareu
per fer lo que'ls serà manat.

ALGUTZIR

Lo vaig, senyor, Aman cridar
y los porters farà venir.

REY

Anau, tirau sens detenir.

ALGUTZIR

Que's face lo vostro manar.

Va lo algutzir an el cadefal de Aman y diu a to de «alme»:

[ALGUTZIR]

Aman, señor, me oiú
lo gran rey vos mane cridar.

AMAN

Aniré jo doncs sens més tardar.

ALGUTZIR

Ara mateix, señor, partiu.

Van-se'n los dos devant lo rey y diu AMAN a to de «alme»:

Salve Déu vostra magestat,
así so jo per obeir
vostros manaments vull complir
com a servidor afectat.

REY

Aman, siau molt benvingut,
 los serveys de vostros passats
 en vos seràn galardonats,
 puis en aquells nos a plegut ;
 après de mi vos fas
 de tots a ..... superior
 si io no la ..... onor
 regonexent vostra valer.

AMAN

De rey tan alt y poderós,
 se deu aguardar tals mercès
 sens mirar lo que fet és
 sino son cor generós.

REY

Feu a tothom generalment
 les mercès fetes publicar

AMAN

De grat faré vostro manar.

REY

Anau, feu-ho de continent.

*Anant-se'n Aman y pasant de-
 vant Mardocheu y no fentli algun
 onor diuen los porters que Aman es
 an el cadefal, diu un porter a Mar-
 docheu a to de Rabi.*

[PORTER]

Perquè vos no us agenollau
 quan pasa lo señor Aman?

MARDOCHEU

Perquè semblants de mi no u fan.

PORTER 2

Guardau que si no u feu muyrau.

MARDOCHEU

No u faré may és per demés

[PORTER] 1

Guardau no siau castigat.

MARDOCHEU

Jo puc ser molt mal tractat
 mes del que dius no faré res.

LO PORTER

A Aman («alme»).

Señor, no pus disimular
 lo gran menyspreu que de vos fa
 Mardocheu, qui allà stà,
 que vent vos no us vol acatar.

AMAN

Digau, sabeu qui és aquell?

PORTER

Jueu diu que és tota la gent.

AMAN

Jo y tindré esment
 y si no u fa mal ..... per ell
 mas com e
 em ..... sa perdre

may com ell es ..... de pocs
 empaix me fa pendre ab tal
 propagar ma lo seu mal
 sobre la gent en alguns locs.

En aquest punt me'n vull anar
 al rey per donar-li'n raó.

PORTER

Señor, no dexeu de fer-o
 per tots los altres scannar.

AMAN

A nel rey diu («alme»):
 Salve Déu vostra magestat.

REY.

Aman siau molt ben vingut
 ..... de nou que us a mogut
 en tal ora a ser arribat.

AMAN

Señor, sols lo vostro servey
 es lo que así'm fa venir,

perquè no's deu consentir
en vostros regnes novell rey.

Jo mon señor so avisat
que molts jueus van predicant
ley nova y desacatant
vostra excelsa magestat.

Es cas que sert no es deu sofrir
si no dar los ben castigats
que sien morts y maltractats
és la raó sens 'ia més dir.

REV

Molt bé me par lo que dieu,
io molt content que's face axí,
aquest anell preneu de mi
per a signar lo que voleu.

AMAN

Bese les mans de mon señor,
vaig a fer les provisions
que semblants traysions
se deu mirar ab gran furor.
Porters, el correns m'envieu.

PORTER

Señor, de prest se farà així.

AMAN

Ea, sus, ...

PORTERS

A n'el Correus [alme].
A n'aquest punt Correus veniu
q[ue] Aman vos vol enviar.

CORREUS

Promptes stam a son manar.

PORTERS

Anem dons tots prest mos seguíu.

UN PORTER (*A Aman*)

Señor, los correus són así.

CORREUS

Per fer tot que nos manareu.

AMAN

Ab estos correus partireu
anant de prest per bon camí
a tots los regnes donareu
en les mans dels governadors.

CORREUS

Face's tot quan manau, señor.

AMAN

Partiu ja dons y no terdeu.

*diu MARDOCHEU ..... fa aquest
plant*

O tu gran Déu de Israel,
té de nosaltres piatat,
no permetes sa gran maldat
que pas per ton poble fasel ;
no et vulles, Señor, recordar
de nostros grans peccats
ni segons las iniquitats
no'ns vulles bon Déu castigar.

.....
perdó, perdó, Déu infinit.
no mirant tot en general
per un consell tan malaït.

apiadau-vos de tants vells,
de tants miñons, joves, fadrins
y de tants pobrellets mesquins
mostrants ser pare de tots ells

de las viduas y casades,
de les donselles piatat
[h]aiiau, señor, de bon grat
visquen pus que no són culpades,
teniu de mi compassió
y de ésser filla galant
no muyra jo que peccant
no y donau tal ocasió.

*Diu UNA DONSELLA a Ester fent-
li gran reverència [vexilla].*

Señora, Mardocheu gran plant
fa en la plasa qu'és dolor

vullau entendre se clamor
perquè deu ser cas important.

L'ALTRE

Ella per cert diu veritat
que jo molt plorar l'e sentit
y sapiau [h]aguese dit
si un pocs locs me [h]agues dat.

ESTER [*«vexilla»*]

Anau molt pres cridau,
digau que vinga fins así.

DONSELLES

Contentes som per fer ho així.

ESTER

Anau prest y no us detingau.

LES DONZELLES A ATACS

[*«Mateix to»*].

Señor Atacs, de prest veniu,
ma señora vos vol parlar.

ATACS

Anau ia dons sens més terdar,
veniu après de mi seguíu.

Arribant Atacs devant ESTER
fent-li reverència.

ESTER [*«vexilla»*]

Atacs, anau-me prestament
en la plase .....
fent un gran plant Aman.....
y sapiau d'ell son turment.

ATACS

Señora, tot quan manarà
o faré jo de molt bon grat.

ESTER

Sabuda d'ell la veritat
no us detingau més allà.

Va ATACS a Mardocheu y diu
[*alme*].

Què és asò, señor Mardocheu,
què és lo vostro plant i dolor,
la reyna sent vostra clamor
y vol saber per què la feu.

MARDOCHEU

Anau, digau-li prestament,
per tots moreu sens més remey
si ja no es desfà la ley
contra jueus son manament.

Digau-li qu'el malvat Aman
que muyran los jueus a fet
perlant en lo rey en sacret
perquè acato no li fem.

ATACS

Are mateix les vaig a dir
perquè lleve vostre gran mal.

MARDOCHEU

No vulla deu se fase tal,
digau-le sens més de venir.

ATACS a la reyna [*«almen»*]

Señora, gran és la clamor
de Mardocheu aspra y fort
i que tots los jueus a mort
són condemnats ab gran furor.

Aman la causa de tot és
per odi té a Mardocheu,
perquè no torne com lo veu
a ell ni's vol mostrar sotmés.

Suplique-us que aneu el rey
tot lo que pase li digau
y que d'ell recapte aiau
alcansant per tots remey.

ESTER [*a to de «vexilla»*]

Só prompte per son manament
encare qu'el rey té manat
ningú li sia presentat
que no u mani primerament

per bon servey de Mardocheu
y los jueus s'an juntament
que són ..... certament
pregant per mi a mon Déu.

Tres diàs ell dejunará
ab mes criades jo també
aquí mateix mia posaré
en perill de morir molt gran.

ATACS a Mardocheu [«almen»]

En perill gran diu-la Ester
que Mardocheu se posará
si a son rey visitarà
que d'ells no tinga lo esper ;
tres dies diu dejunar
ab los jueus qu .....
pregar el salvador del món
perquè favor a ell alcasant

*Aparte's Mardocheu com per a
congregar los jueus a dejunar.
Atacs se'n torna a Ester y la Ester
ab les criades va devant lo rey y
agenollada [«alme»].*

[ESTER]

Entrau perjurs,
que no es fet per vos la ley,
besau aquest ceptre del rey
que a vos no s'[h]a permés,

*Besa Ester el cap del ceptre y lo
rey fa la asentar prop d'ell y diu
[a to de «etern»].*

[REY]

Que's ara lo que manau
si voleu de mi mersé
tot quan voldreu vos donaré
fins la meitat del meu palau [?]

ESTER [«vexilla»]

Señor, lo que vull demanar
és que vingau vos y Aman
per a fer-me mersé molt gran
vull-los ab mi per ordinar.

REY [a to de «alme»]

Señora, jo só molt content.
Anau, porters, Aman cridau
y la resposta d'ell tornau
y airem encontinent.

*Torna-se'n la Ester a son cade-
fal y van los porters a cridar Aman.*

Señor Aman, en mi veniu
que'l rey vosta aguardant.

AMAN

Per si ..... per quans aus
com ..... lo que diu

Aman va a n'el rey y diu

Què mana vostra magestat?

REY

La Reyna nos a convidats
y a tots dos nos a cridats.

AMAN

Iré; señor, de molt bon grat.

*Arribant tots dos a Ester ella ix
resebir-los agenollada.*

[ESTER]

Benvingut siau gran Rey
ab Aman son bon servidor ;
asentau-vos así, señor,
sens mirar mon poquet servey.

REY

Só content en sé prop de vos
com a reyna que maraxeu.

ESTER

Señor, molt gran mersé em feu
y feu com a rey generós.
Aman asentau vostra .....
puy a nafer-la y consent.

AMAN

Faré lo real manament.

ESTER

Sonen los sons que .....

Are se farà música y diu-lo a so de «alme».

Demanau, reyna, quan voldreu,
que no us serà denegat,
fins la meitat de mon regnat
..... y alcansareu.

ESTER

Per fer-ma complida marsè
ab Aman demà tornareu
y alesores anireu
..... li demanaré.

REY

Só content que's fase axí
com dien los dos tornaré
y a n'asò no faltaré.
Preparat sia son camí.

Après que Aman acompanya al Rey torna a son loc y diu [alme]:

AMAN

Algutzir.

ALGUTZIR

Què mana, señor?

AMAN

Anau els savis a sitar.

ALGUTZIR

Faré, señor, vostre manar
sent io de vos gran servidor.

Va lo algutzir a los savis [«alme»].

Señors doctors acreditats,
Aman vos prega que vingau.

SAVI 1.^{or}

Qui's farà tot lo que'ns manau.

SAVI 2

Puis tots li som molt aficionats.

*Arribats los savis diu lo algutzir a Aman [«alme laudes»].
Los savis són así, señor.*

AMAN

Feu-los entrar sens detenir.

SAVI 3

Tots som vinguts per son servir.

4

Promptes per se onor.

AMAN

Asentau-vos discretament,
ab la orde que si veniu.

I

Face's com o mane y diu
y don-nos lo fet entenen.

AMAN

No tinc per a dir
lo gran anuig tinch d'un jueu
qui per nom se diu Mardocheu
per què té massa presumir:

quant me veu de mi, no fa cas
ni manco lo acatament;
voldria fer-li dar turment
tal que tot lo món ne parlàs;

per so, senyors, vos he cridats,
que'm doneu an asò consell.

SAVI 2

Senyor, per a vengar vos d'ell
mil càstichs tots aureu trobats.

3

¿Però qu'eurà master, senyor,
si no fer una forqua alsar?

4

Y en ella fer-le penjar
per satisfèr a te honor.

AMAN (a l'algutzir)

Una força gran fereu fer
o algutzir, en continent.

ALGUTZIR

Face, senyor, ton manament;
lo vaig en case del fuster.

REY *an els porters (aeternen)*

Vingan, porters, los anuchs;
aportau-los-me prestament.

PORTER

Faré lo vostro manament.

*Vansen los porters y aporten li-
bres y donant los en mans del rey,
diu finint lo eser:*

PORTER

Besa las mans vostras reals.

Lig lo rey un poch, diu el porter:

Avisar me féu Mardocheu
que vos ma volfau matar;
si mercès li vaig atorgar
vosaltres recordar-vos n'eu.

PORTER

Ningunes mercès, gran senyor,
sabéu que may age agut.

REY

Mirau Aman si es vingut.

PORTER

El pati és ab gent de onor.

REY

Digau que vingan fins así.

PORTER

Que face vostro manament.

PORTER *(a Aman)*

Senyor Aman, de continent
mana lo rey aneu allí.

AMAN

Que sien servit lo gran rey
face's en tot se voluntat.

Ariba Aman an el rey y diu:

[AMAN]

Què mana vostra magestat?

REY

Asentau-vos per mon servey,
quan a un home vol onrar
lo rey, què per aquell deu fer?

AMAN

Vestir-lo com a rey primer,
de se corona coronar;

après molt ben acompanyat
los cavallers y prinçipals
lo vagen y dels magnats tals
lo major a de ser onrat;

solemnitat se deu tal fer
al ome quel rey vol onrar.

REY

Anem, doncs; vós sens més terdar
preniu lo que és manester;

en Mardocheu, aquell jueu,
afactuau quan aveu dit:
guardau, no u poseu en oblit
res de lo que are dit avéu.

AMAN

Senyor, ques face tot axí
totes les robas aportau
y vingan promptement así.

PORTER

Senyor, de bona voluntat
facem los dos lo qu'eu manat.

AMAN

Anau molt prest, no's detingau,
per què lo rey m'o té manat.

PORTER (*an els savis «almen»*)

Savis onrats, veniu si's plau,
Aman vos vol no sé que dir.

[SAVI] I

Ferem quan diu sens detenir.

PORTER

Anau, dons, y no's detingau.

Van los Savis a Aman de molt span[i] y l'alguatzir y lo porter diu a to de «almen»:

Veniu prest, senyor algutzir,
totes estes feynas dexau
per que Aman vol que vingau.

ALGUTZIR

De grat a ell vull obeir.

Ariban los Savis y alguatzir y porters. Diu lo I SAVI:

Así som tots promptes, senyor,
per fer los vostros manaments.

Ariban l'altre porter en las robas per a vestir Mardocheu.

PORTER

Preniu, senyor, los vestiments
per fer a Mardocheu onor.

Prenint los vestiments Aman diu an els Savis: (mateix to)

Savis onrats: mana lo rey
Mardocheu com rey vestigam
y reyalis onres li façam
per què cumples a son servey;
de se corona coronat
vage la terra pasatjant
en torn dell vosaltres cantant
y per mi sia publicat

l'omie que vol lo rey onrar
d'este manera a de ser.

SAVI 2

Contra del rey no y a parer
sinó qu'es fasse son manar.

Are vesten Mardocheu com a rey y anant devant los porters: y alguatzir y los Savis y Aman segueix y cantant en música, diuen los SAVIS:

Bé servir no té ygal,
ni tenpoch le ley altar,
per só te premi exalsat
per la magestat reyal.

Ara Mardocheu se retira y los altres se n iran cade hu en son cadefal y los Savis ab Aman aribats en son cadefal, diu-los a to de plant:

Savis onrats, dau-me consell,
que stich per a perdre lo sens,
un mal sobre altre me tens
que no tinch cap sens ni servell;
del tot stich desberatat,
no sé que'm fase de pesar:
volent a Mardocheu penjar
en major grau l'e collocat;
¡qui poguere may tal pensar,
qu'en loch de mal li fas tal hé!
Lo cor m'asclate, ¿què faré?
Més val morir que tal pensar.

SAVI I

Aman, senyor, no y a remey
de fer morir a Mardocheu.

2

Per què sent ell com és jueu
serà defensat del gran rey.

3

Per cause d'Ester, se muller,
la qual és del linatge d'ell.

4

No vullau contra d'ell consell,
per què dany no li poreu fer.

REY (*an el porter «alme lau[des]»*)

Porter, anau, Aman cercau
que vinga ja sens detenir.

PORTER

Senyor, só prest en obeyr
y fer de grat lo que manau.

PORTER *a Aman (mateix to)*

Senyor Aman, jo vinch per ell,
per què lo rey l'a manester.

AMAN

Anem, porter, pasau primer;
vull despedir los del consell.

AMAN (*an els Savis*):

Jo veix el rey qui m'a cridat:
¿vindreu, senyors, o restereu?

I

Ferem, senyor, lo que manau.

AMAN

Restar poreu si us ve de grat.

2

Fins a palàcio nirem.

AMAN

Pertigam, dons, sens detenir.

*Vasen y esent an el cadefal del
Rey, diu-los Aman*

Ja's podeu, senyors, despedir.

3

Puis o manau, anar-nos n'em.

Tornen sen los Savis y diu Aman:

Bese les mans de mon senyor;
el convit ja porem anar;
avem cumplés vostro manar.

*Va lo rey y Aman en el cadefal
de Ester y elle ix los a l'enquan-
tre y agenolla, diu: (en to de «ve-
xilla»)*

Bese les mans reals del rey:
asenta's se gran magestat
mira, senyor la voluntat
sens tenir vull el poch servey.

*Asenten-se tots a una taula com
si aguesesn de menjar y sonaran un
poch.*

REY (*«almen»*)

Reyna, ¿per què no demanau,
puis sabeu qua us bull fer mersè?
Tot quan demaneu vos daré;
dons ¿per què'n demanar duptau?

ESTER

Un gran inimich s'és mogut
contre de mi y tots los meus,
manant muyren tots los jueys,
sense aver-le-y may marescut.

REY

¿Qui és tal inimich cruel?

ESTER

Aman, Senyor, sens lo per què.

REY

A fe que jo'l castigaré,
salvant el teu poble fael.

*Va lo Rey an el seu cadefal y
Aman diu a le Reyna: («plant»)*

AMAN

Perdó, senyora, per mercè :
no mirant mon crim ni peccat,
sia jo de vos perdonat,
que el rey per vós ja u farà ;
ajau de mi, trist, piatat,
de me case, fills y muller ;
demostran lo vostro valer
y lo vostro real stat.

*Torna lo Rey del seu cadefal y
trobe Aman sobre lo lit de Ester
y diu: (an to de «almen»)*

REV

¡ O mal ome, ple de maldat !
¿ Encara vol Ester forsar
en lo seu lit, sens acatar
me onre ni real stat ?
Algutzir, de prest féu venir
vostres ministres y porters,
manant que dexen sos afers.

ALGUTZIR

Jo vaig, senyor, per obair.

*Va lo algutzir aon staran los ser-
jants y diu-los: (en to de «almen»)*

¡ Eya, ministros y porters,
dexau feynas, veniu ab mi !

SERGANTS

Anem, senyor, donem camí,
per que tos temps n'eurem diners.

*Are ariben devant lo rey y diu
l'ALGUTZIR («almen»)*

Senyor, jo tinch tota la gent.

REV

Aman, prest vos n'aportereu ;
en alte forca penjar-l'eu
per què muyre en gran turment.

ALGUTZIR

¡ Ea, ministres, apretau,
e teniu lo molt ben ligat
en la forca el malnat !
En dogal per lo coll pengeu ;
Vós, trompete ; pasau primer
preccureu fase loch la gent.

SARGANTS

Tots farem vostra manament
no dexant cosa per a fer.

*Are sen porten Aman a penjar-
lo y per lo camí, diu: (en to de
«plant»))*

[AMAN]

¡ O desdixat, o trist de mi !
Més m'a valguere no ser nat
per no veure'm sententiat
per mal voler que contenguí ;
per què a molts volguí matar
qu may me ferem algun mal,
justament pas jo pene tal
y més li le'n volguessen dar.

¡ O quan prest fay desconagut
em veure'm sobre tots onrat !
Valguerem més may fos pujat
per no veure'm tant abatut.

¡ O forca gran, triste, cruel,
alsade per mon manament !
No'm creya jo per mon turment
se fes ni may tenguí resel.

Dos, pregunen aximpli de mi
los qui's troben afavorits,
per què si som descomadits
pitjor tindran, que jo a le fi.

¡ O tu, Senyor, qui as volgut
dar-me turment tant afligit,
repara mon trist sperit
no sia com lo cos, perdut !

Finis